

**Stanowisko dotyczące daty wejścia w życie
wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 22 października 2020 r., sygn. K 1/20**

sporządzono na prośbę Federacji na Rzecz Kobiet i Planowania Rodziny

Zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r., orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Jednak art. 190 ust. 2 Konstytucji stanowi, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w sprawach wymienionych w art. 188 podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu w organie urzędowym, w którym akt normatywny był ogłoszony. Do spraw wymienionych w art. 188 Konstytucji należą sprawy zgodności ustaw z Konstytucją (art. 188 pkt 1 Konstytucji). Natomiast art. 190 ust. 3 Konstytucji wskazuje, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Z art. 190 ust. 3 Konstytucji wynika zatem wprost, że data ogłoszenia orzeczenia TK jest datą wejścia w życie tego orzeczenia. Nie chodzi przy tym o publiczne ogłoszenie wyroku, lecz o ogłoszenie w organie urzędowym (w ten sposób P. Tuleja, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, WKP 2019, w nb. 4 do art. 190 Konstytucji). Uznany za niekonstytucyjny przepis traci domniemanie konstytucyjności z momentem publicznego ogłoszenia orzeczenia, lecz nie traci w tym samym momencie mocy obowiązującej – to dzieje się dopiero z datą publikacji orzeczenia w organie urzędowym. Ujmując rzecz precyzyjniej, utrata mocy obowiązującej przepisu uznanego za niekonstytucyjny następuje o godz. 00.00 dnia, w którym nastąpiła publikacja w organie urzędowym (w ten sposób M. Safjan, L. Bosek, *Konstytucja RP. Tom II. Komentarz do art. 87-243*, Warszawa 2016, w nb. V.1. do art. 190 Konstytucji). Brak urzędowej promulgacji orzeczenia oznacza, że przepis, co do którego TK orzekł o niezgodności z Konstytucją, pozostaje częścią systemu obowiązującego prawa (zob. M. Florczak-Wątor, *O skutkach prawnych nieopublikowanego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Rozważania na tle oczekującego na publikację wyroku z 9.03.2016 r. (K 47/15)*, *Przeł. Sądowy* 2016, nr 10, str. 11).

A zatem, „wyrok TK nie może wejść w życie wcześniej, przed dniem ogłoszenia. Dopiero w dniu ogłoszenia w organie urzędowym uzyskuje przymiot mocy powszechnie obowiązującej” (tak M. Jackowski, *Następstwa wyroków Trybunału Konstytucyjnego w procesie sądowego stosowania prawa*, Warszawa 2016, w rozdz. I.2.2.).

Wyrokiem z 22 października 2020 r., sygn. K 1/20, Trybunału Konstytucyjnego orzekł, że art. 4a ust. 1 pkt 2 ustawy z 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży jest niezgodny z art. 38 w związku z art. 30 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Pomijając w tym miejscu wielopłaszczyznowe wątpliwości dotyczące tego orzeczenia (odnoszące się m.in. do umocowania niektórych osób uczestniczących w wydaniu wyroku do sprawowania urzędu w Trybunale Konstytucyjnym, dopuszczalności wykreowania orzeczeniem TK sankcjonującej normy karnej w świetle konstytucyjnego umocowania TK wyłącznie do sprawowania roli ustawodawcy negatywnego, zgodności stanu prawnego wykreowanego orzeczeniem TK ze zobowiązaniami międzynarodowymi RP, w tym zwłaszcza z art. 3 i art. 8 EKPC itd.), należy stwierdzić, że **usunięcie art. 4a ust. 1 pkt 2 ustawy z 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach**

dopuszczalności przerywania ciąży z systemu obowiązującego prawa nastąpi z rozpoczęciem dnia, w którym dojdzie do publikacji orzeczenia TK w Dzienniku Ustaw.

Do tej chwili przepis ten, stanowiący, że „przerwanie ciąży może być dokonane wyłącznie przez lekarza, w przypadku gdy [...] badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu”, **obowiązuje i stanowi ustawową podstawę zgodnego z obowiązującym prawem przerywania ciąży.**

Należy dodać, że usunięcie ciąży w warunkach opisanych w 4a ust. 1 pkt 2 ustawy z 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży w dniu publikacji orzeczenia, jednak przed ukazaniem się Dziennika Ustaw (tj. w okresie pomiędzy godziną 00.00 i chwilą ukazania się Dziennika Ustaw) będzie również korzystało z ochrony z mocy art. 30 Kodeksu karnego („nie popełnia przestępstwa, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionej nieświadomości jego bezprawności”). Nie sposób bowiem inaczej zakwalifikować działania lekarza, który przerwie ciążę co prawda w dniu, w którym ukaże się Dziennik Ustaw zawierający publikację wyroku TK w sprawie K 1/20, jednak przed tym, gdy faktycznie ukaże się Dziennik Ustaw zawierający publikację tego wyroku.

Niezależnie od powyższego, należy podkreślić, że w dalszym ciągu będą obowiązywać przepisy art. 4a ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy z 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, zgodnie z którymi przerywanie ciąży nie jest bezprawne, jeżeli dokonuje go lekarz w przypadku gdy ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej lub gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego.

Łódź, dn. 25 października 2020 r.

r. pr. dr hab. Marcin Górski

adiunkt Katedry Europejskiego Prawa Konstytucyjnego UŁ, członek Komisji Praw Człowieka KRRP